

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова Приймальної комісії
Приватної установи «Університет»
«Київська школа економіки»

_____ **Тимофій Брік**

ПРОГРАМА вступного іспиту

при прийомі на навчання для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

освітня програма
спеціальність
галузь знань

Історія
В9 Історія та археологія
В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

I. Загальні положення

1. Цільова аудиторія	Вступний іспит при прийомі на навчання для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти проходять особи, що вступають на навчання для здобуття ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю В9 Історія та археологія.
2. Мета іспиту	Метою вступного іспиту є з'ясування рівня абітурієнтів з фахових компетентностей науковця, теоретичних і практичних знань, аналітичних здібностей зі спеціальності, визначення готовності вступників до засвоєння програми підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації, яка відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти та восьмому кваліфікаційному рівню за Національною рамкою кваліфікацій.
3. Тривалість іспиту	Орієнтовна тривалість співбесіди 30 хвилин.
4. Формат іспиту	Вступний іспит проводиться у форматі усної співбесіди за питаннями з розділу II цієї програми та дослідницької пропозиції (проекту дослідження). Іспит проводиться онлайн з відеофіксацією.

II. Запитання для підготовки до вступного іспиту

Перелік тем/блоків для підготовки до вступного іспиту:

1. Як сучасна історіографія інтерпретує Річ Посполиту: як державу “трьох народів”, композитну монархію чи політичну спільноту еліт? Які наслідки цього для розуміння українських земель у її складі?
2. Яку роль відіграє козацтво в українських історичних наративах, і як змінювалися підходи до його інтерпретації в історіографії?
3. Як конфесійна належність впливала на соціальні практики та ідентичності в Україні ранньомодерного часу? Які відповідні дослідження ви знаєте?
4. Військо Запорозьке та Гетьманат в історіографії. Основні дискусії та напрямки дослідження.
5. Як змінюється розуміння Кримського ханства в сучасній історіографії (з урахуванням досліджень степу і прикордоння)?
6. Як поняття “народ” і “нація” використовуються в джерелах XVIII–XIX ст., і як їх трактують сучасні теорії націєтворення?
7. Які особливості модернізаційних процесів в українських землях XIX ст. у складі різних імперій?
8. Як індустріалізація в Україні співвідносилася з економічною політикою імперських центрів?
9. У чому полягають можливості та обмеження колоніальних і постколоніальних підходів до історії України.
10. Як схема історії України Михайла Грушевського оцінюється в сучасній історіографії? Яким був і є її вплив на розуміння українського минулого.
11. В чому полягала сутність радянського ідеологічного проекту, метафорично названого як “Homo Sovieticus”? Якими є його результати та наслідки для сьогодення?
12. Які методи використовуються в дослідженнях Голодомору і які дискусії точаться довкола його інтерпретації?
13. Які основні наративи про Другу світову війну існують в Україні і як вони співвідносяться між собою?

14. У чому полягають головні дискусії щодо ОУН-УПА в науковому та публічному просторі?
15. Як сучасна історіографія трактує статус і специфіку радянської України після Другої світової війни?
16. Яке місце в сучасному розумінні минулого займають усноісторичні джерела? Розкажіть про основні виклики збору інформації, верифікації персональних історій та аналізу подібних усноісторичних джерел.
17. Як сучасні дослідження інтерпретують Реформацію та її наслідки для європейських суспільств?
18. Як колоніалізм і його спадщина переосмислюються в сучасній західній історіографії?
19. Які підходи до вивчення колективної та культурної пам'яті існують у сучасних гуманітарних науках?
20. Як поява джерел нового типу (електронні щоденники, інтернет-листування, візуальні архіви тощо) змінила методологічні підходи в історичних дослідженнях?
21. Яку роль відіграє історична пам'ять в сучасних політичних процесах в країнах ЄС і як це впливає на ставлення цих країн до російської агресії проти України (можна обрати одну країну ЄС як приклад)?
22. Як мікроісторичний підхід реалізується в конкретних дослідженнях (наприклад, роботи Карло Гінзбурга, Джованні Леві)? Які можливості та обмеження вони демонструють?
23. Як аналіз его-документів застосовується в історичних дослідженнях? Наведіть приклади робіт, де щоденники, листи чи мемуари є ключовими джерелами, і поясніть, як автори працюють з їхньою суб'єктивністю.
24. Як просопографічний метод використовується у вивченні еліт і соціальних груп? Наведіть приклади досліджень і поясніть їхні результати та обмеження.
25. Як підходи історії ідей реалізовані в працях Квентіна Скіннера, Райнхарта Козеллека чи інших дослідників? У чому полягають їхні особливості та відмінності?
26. Як сучасні дослідники працюють із візуальними джерелами (фотографіями, плакатами, гравюрами)? Наведіть приклади робіт і поясніть, які методи інтерпретації там застосовуються.
27. Як кількісні методи застосовуються в історичних дослідженнях (зокрема в історичній демографії чи історії економіки)? Наведіть приклади конкретних досліджень і поясніть їхні сильні та слабкі сторони.
28. Як поява нового програмного забезпечення вплинула на розвиток історичного знання? Наведіть конкретні приклади таких досліджень та поміркуйте, в чому їх переваги та недоліки.
29. Як принципи внутрішньої і зовнішньої критики джерел реалізуються в конкретних дослідженнях? Наведіть приклади і поясніть, як це впливає на висновки.
30. Як історики працюють із неповними або суперечливими джерелами? Наведіть приклади досліджень, де ця проблема є центральною, і поясніть, які рішення пропонують автори.

Пропозиція дослідницького проекту.

Рекомендації до оформлення проєкту:

Дослідницький проєкт можна розглядати як спосіб презентувати ваші вміння сформулювати наукову проблему, її складники, способи вирішення дослідницьких питань, підбір релевантної методології та взаємодію з вже існуючим науковим доробком.

Пропозиція зазвичай починається з **анотації** обсягом приблизно 150-200 слів. Це короткий виклад вашого дослідження, включаючи ваше дослідницьке питання, методологію та потенційний внесок, який ваша робота може зробити в цю галузь. Анотація це – суть вашого проєкту, відповідь на питання “so what?”

У **вступі** надайте контекст вашої дослідницької теми. Чітко сформулюйте дослідницьке питання (проблему) та, за потреби, підпитання, які ви маєте намір розібрати у своєму дисертаційному дослідженні, обов'язково подайте їх у контексті існуючої історіографічної дискусії – що ви до неї додаєте, або як хочете її змінити? Поясніть, чому ваше дослідження важливе і який вплив на вивчення сформульованої вами наукової проблеми воно може мати. Вступ зазвичай займає близько 1 сторінки (300- 500 слів).

Історіографія та джерела є важливою частиною вашої пропозиції, зазвичай 2-3 сторінки. Тут ви повинні зробити огляд відповідної літератури та попередніх досліджень, чітко окреслити теорії та гіпотези, що домінують у обраному вами полі і яким чином ваша тема вбудовується у ці дискусії. Намагайтеся подати історіографічний огляд структуровано (наприклад, застосовуючи хронологічний, проблемно-хронологічний або проблемний підходи, які допоможуть вам оцінити ступінь дослідженості як проблеми в цілому, так і її окремих аспектів). Також в цьому розділі опишіть потенціальні та відомі вам першоджерела до вашої теми – де знаходяться потрібні вам архіви, колекції та бібліотеки. Обговоріть, як ви будете отримувати доступ до цих джерел і можливі обмеження і ризики, у тому числі й такі, що можуть виникнути через війну.

У розділі з **дизайном та методологією дослідження** ретельно опишіть, як ви плануєте проводити своє дослідження (2-2,5 сторінках). Опишіть методи, які ви будете використовувати, чому саме вони є доцільними, і як ви будете їх використовувати в контексті ваших першоджерел.

Не забудьте про бібліографію (вибрані, найважливіші праці). Оскільки це попередня заявка - слід обмежитися невеликим списком (до 2 сторінок), однак ключових та найважливіших праць до вашої теми, включно з тими, які ви згадували в історіографічному аналізі.

Під час написання пропозиції старайтеся бути якомога точними в термінах та висловах. Будьте лаконічними, уникайте зайвого жаргону чи намагання унауковити текст. Читабельність, структурованість та чіткість висловлювань є перевагами дослідницького проекту. Загальний обсяг проекту не повинен перевищувати 25 тис. знаків (з пробілами).

Останній елемент пропозиції - декларація про (не)використання ШІ-агентів для її формування. Якщо ви не використовували ШІ для цього, зазначте про це. Якщо ШІ якимось чином був застосований, то опишіть як саме і для чого.

У разі виявлення плагіату чи доведеного використання ШІ для завдань, не описаних у декларації, проектну заявку буде відхилено.

III. Критерії оцінювання

1. Вимоги до підсумкової оцінки за співбесіду	Загальний бал, який вступник може отримати, обчислюється в шкалі від 0 до 200 балів. На основі оцінок окремих членів комісії підраховується середнє арифметичне значення оцінок за співбесіду та дослідницьку пропозицію. Для успішного складання вступного іспиту вступнику необхідно набрати не менше 100 балів.
2. Суб'єкт оцінювання	Вступний іспит оцінюється членами фахової атестаційної комісії.
3. Шкала оцінювання відповіді на питання	Підсумковий бал за вступний іспит формується як сума балу за відповідь на екзаменаційне питання по шкалі 0-50 та оцінки за дослідницьку пропозицію по шкалі 0-150. Питання оцінюється від 0 до 50 балів відповідно до таких критеріїв:

	45 - 50 балів	- Відповідь є повною, зрозумілою та зв'язною, добре структурованою (містить вступ, детальну інформацію по змісту питання та заключну частину / висновки). - Абітурієнт(ка) демонструє глибоке розуміння теми та наводить конкретні приклади, факти або докази. - Використання наукової термінології є коректним. Помилки відсутні або є незначними і не впливають на загальну якість відповіді
	35 - 44 балів	- Відповідь є зрозумілою та зв'язною, добре структурованою (містить вступ, детальну інформацію та заключну частину). - Абітурієнт(ка) демонструє достатнє розуміння теми, але може бракувати деяких деталей або прикладів. - Використання наукової термінології в цілому є коректним, але можуть бути незначні помилки. Можливі декілька незначних помилок, які не заважають розумінню відповіді.
	25 - 34 балів	- Відповіді бракує логічності, чіткої структури та послідовності. - Абітурієнт(ка) демонструє загальне розуміння теми, але не надає достатньо деталей або прикладів. - Спостерігається частково некоректне застосування наукової термінології
	13 - 24 балів	- Відповідь надає часткову інформацію на питання, але не є повною або зв'язною. - Відсутність чіткої структури у відповіді, нелогічне переключення з одного твердження на інше - Абітурієнт(ка) робить значну кількість помилок у науковій термінології. Відповідь містить більше 3 серйозних помилок кожного типу (фактологічна, термінологічна, логічна), що заважає розумінню відповіді.
	0 - 12 балів	- Відповідь відсутня або є фрагментарною та не пов'язаною напряму із питанням білету. - Значна кількість помилок у термінології, наведених історичних фактах та логіці викладу, що перешкоджає розумінню відповіді в цілому. Демонструється недостатній професійний словниковий запас та розуміння теми.

4. Шкала оцінювання дослідницької пропозиції	Підсумковий бал за вступний іспит формується як сума балу за відповідь на екзаменаційне питання по шкалі 0-50 та оцінки за дослідницьку пропозицію по шкалі 0-150. Дослідницька пропозиція оцінюється від 0 до 150 балів відповідно до таких критеріїв:
---	---

Наукова новизна та актуальність (max 40 балів)	35 - 40 балів	Наукова новизна дослідницького проекту та дослідницьке питання чітко сформульовані та обґрунтовані. Проект демонструє актуальність теми та інноваційні підходи до постановки наукового питання та обраного набору методів дослідження
	28 - 34 балів	Наукова новизна добре сформульована, однак спостерігаються незначні неточності у визначенні ступеню дослідженості теми, обґрунтуванні актуальності та самому формулюванні дослідницького питання
	20 - 27 балів	Проект містить обґрунтування наукової новизни та актуальності дослідження, однак ці твердження є лише частково обґрунтованими і переконливими.
	0 - 19 балів	Представлення наукової новизни та актуальності роботи має декларативний характер та не підкріплено відповідною аргументацією.
Обґрунтування джерельної бази та методології (max 40 балів)	35 - 40 балів	Абітурієнт(ка) пропонує нетривіальне поєднання методів (наприклад, поєднання мікроісторії з мережевим аналізом). Джерельна база конкретна: вказано назви архівів, фондів або конкретні цифрові колекції. Автор(ка) усвідомлює обмеження обраних методів.
	28 - 34 балів	Методологія адекватна об'єкту, джерельна база репрезентативна. Автор(ка) розуміє різницю між методом та інструментом, але бракує глибини у поясненні того, як саме метод працюватиме з конкретним джерелом.
	20 - 27 балів	Джерела перераховані загально (наприклад, «архіви України»). Методологія описана стандартним набором термінів (порівняльний, описовий методи) без прив'язки до специфіки теми.
	0 - 19 балів	Автор(ка) не розрізняє джерело та літературу. Методологія відсутня або підмінена загальним описом того, що автор(ка) збирається «прочитати і описати»
Знання історіографічного контексту (max 40 балів)	35 - 40 балів	Глибоке знання не лише українських, а й провідних іноземних досліджень (англійською/німецькою/польською мовами). Абітурієнт(ка) бачить свій проект у контексті світових дискусій. Критичний аналіз праць попередників.
	28 - 34 балів	Гарне володіння сучасною українською історіографією. Згадуються основні монографії останніх 10-15 років. Автор(ка) розуміє основні напрямки дискусій, але менше орієнтується в іноземних трендах.
	20 - 27 балів	Список літератури містить переважно підручники або загальні праці. Знання контексту обмежене декількома «гучними» іменами. Відсутній критичний розбір робіт колег.
	0 - 19 балів	Історіографічний огляд відсутній або зведений до переліку авторів без аналізу їхніх позицій. Автор(ка) «винаходить

		велосипед».
Якість презентації та захисту (відповіді на запитання) (max 30 балів)	25 - 30 балів	Абітурієнт(ка) блискуче презентує свою ідею. Відповіді на уточнюючі питання комісії демонструють інтелектуальну гнучкість, здатність визнати слабкі місця проєкту та запропонувати шляхи їх вирішення. Впевнене володіння термінологією.
	18 - 24 балів	Відповіді чіткі, абітурієнт(ка) орієнтується в тексті свого проєкту. На складні питання відповідає аргументовано, але не досить глибоко.
	10 - 17 балів	Абітурієнт(ка) захищає проєкт невпевнено, часто повертається до загальних фраз. Важко пояснює вибір методології або джерел.
	0 - 9 балів	Нездатність пояснити ключові тези своєї пропозиції. Абітурієнт(ка) не розуміє суті заданих питань або у відповідь на критику вдається до маніпуляцій чи переходить на інші теми.

IV. Матеріали та література для підготовки до іспиту (не є вичерпним чи еталонним переліком та закликає абітурієнтів до творчого пошуку та розширення горизонтів)

- Chakrabarty, Dipesh. *Provincializing Europe: Postcolonial Thought and Historical Difference*. Princeton: Princeton University Press, 2000.
- Fitzpatrick, Sheila. *Everyday Stalinism: Ordinary Life in Extraordinary Times: Soviet Russia in the 1930s*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
- Halbwachs, Maurice. *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press, 1992.
- Hobsbawm, Eric J. *The Age of Revolution: Europe 1789–1848*. London: Abacus, 1977.
- Гобсбаум Е. Вік екстремізму: Коротка історія ХХ віку, 1914—1991. / 3 англ. пер. Олександр Мокровольський. — К.: Вид. дім «Альтернативи», 2001. — 543 с.
- Judson, Pieter M. *The Habsburg Empire: A New History*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2017.
- Levi, Giovanni. "On Microhistory." In: *New Perspectives on Historical Writing*, edited by Peter Burke. Cambridge: Polity Press, 1991.
- Volodymyr Kulyk. "Revisiting a Divided Memory: The Image of the OUN-UPA in Ukrainian Public Discourse." *East European Politics and Societies*, 2010.
- Yurchak, Alexei (1960) *Everything was forever, until it was no more: the last Soviet generation*. Princeton University Press
- Андерсон Б. Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001.
- Ассман Я. Культурна пам'ять і рання цивілізація: письмо, пам'ять і політична уява. Київ: Ніка-Центр, 2012.
- Геллнер Е. Нації та націоналізм. Київ: Таксон, 2003.
- Гінзбург К. Сир і хробаки: картина світу одного мірошника XVI століття. Київ: Критика, 2014.
- Гобсбаум Е. Нації та націоналізм з 1780 року: програма, міф, реальність. Київ: Критика, 2005.
- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ: Генеза, 2000.
- Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. Видавництво, Портал, 2022.
- Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки). К.: Критика, 2013.
- Єкельчик С. Імперія пам'яті: російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ: Критика, 2008.
- Касьянов Г. *Danse macabre: голод 1932–1933 років у політиці, масовій свідомості та історіографії (1980-ті – початок 2000-х)*. Київ: Наш час, 2010.
- Коннертон, Пол. Як суспільства пам'ятають / Пер. з англ. С. Шліпченко. К: Ніка-Центр, 2004.
- Плохій С. Брама Європи: історія України. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016.

Портнов А. Історії для домашнього вжитку. К.: Критика, 2010.

Саїд Е. Орієнталізм. Київ: Основи, 2001.

Снайдер Т. Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталіним. Київ: Грані-Т, 2011.

Снайдер Т. Перетворення націй: Польща, Україна, Литва, Білорусь, 1569–1999. Київ: Дух і Літера, 2012.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2006.

V. Формат проведення фахового іспиту

Регламент організації та проведення вступного іспиту за освітньою програмою «Історія» (з використанням платформи Zoom).

1. Дослідницьку пропозицію вступник/ця надсилає не пізніше, ніж за два робочі дні до проведення фахового іспиту.
2. Дані для дистанційного доступу до платформи Zoom (посилання, ID конференції, пароль доступу) надаються вступнику/ці на електронну пошту, вказану під час реєстрації на вступні іспит не пізніше, ніж за день до проведення іспиту.
3. До початку фахового іспиту вступник/ця має активувати технічні засоби (мікрофон та камера) та перевірити їх працездатність. На початку фахового іспиту член фахової комісії перевіряє, що вступника/цю добре видно і чути та запрошує вступника/цю пройти ідентифікацію особи шляхом демонстрації в камеру паспорта громадянина України або іншого документа, що посвідчує особу, в розгорнутому вигляді на сторінці з фотографією.
4. Під час фахового іспиту член фахової комісії може звертатися до вступника/ці з проханням змінити кут огляду камери або місце власного розташування. Під час фахового іспиту заборонено користуватися будь-якими матеріалами або сторонніми Інтернет-ресурсами. Недотримання формату проведення вступного іспиту та/або вимог академічної доброчесності унеможливають участь вступника/ці у конкурсному відборі.
5. Складання вступни(цею)ком фахового іспиту фіксується за допомогою технічних засобів відеозапису платформи Zoom. Відеозаписи зберігаються протягом терміну, визначеного Правилами прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році у Приватній установі «Університет «Київська школа економіки», для подання апеляції на результати фахових іспитів та її розгляду.
6. Усне обговорення (співбесіда). Вступник/ця має до 30 хвилин на усне обговорення з членами фахової атестаційної комісії теоретичних питань та поданої заздалегідь дослідницької пропозиції.
7. Якщо під час тесту ви втратили інтернет-з'єднання, будь ласка, повідомте про це координатора іспиту. Заздалегідь подбайте про свою безпеку на час проведення іспиту.
8. Під час іспиту забороняється користуватися телефонами, будь-якими матеріалами або сторонніми інтернет-ресурсами. Недотримання вимог формату проведення іспиту та/або академічної доброчесності унеможливорює участь вступника/ці у конкурсному відборі.

N.B. Київська школа економіки дотримується принципів академічної доброчесності, і ми очікуємо, що наші вступники також будуть слідувати цим принципам під час іспиту. Під час проведення співбесіди не допускається користування сторонніми ресурсами.

Шифр _____

Дата вступного іспиту _____

Приватна установа «Університет» «Київська Школа Економіки»

Пропозиція дослідницького проєкту

(назва проєкту)

Подається на вступний іспит на навчання для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Освітньо-наукова програма “Історія”
Спеціальність В9 “Історія та археологія”

Абітурієнт(ка) _____

(П.І.П.)